

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1901, kl. 5 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

1:o.

Till konstitutionsutskottet hafva, på derom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlemnade de under tiden från och med den 15 januari 1900 till och med den 14 januari 1901 i statsrådet förda protokoll, nemligen öfver

justitiedepartementsärenden från och med den 15 januari 1900 till och med den 11 januari 1901;

justitiärenden från och med den 19 januari 1900 till och med den 31 december samma år;

utrikesdepartementsärenden från och med den 26 januari 1900 till och med den 11 januari 1901;

landtförsvarsärenden från och med den 19 januari 1900 till och med den 11 januari 1901;

sjöförsvarsärenden från och med den 19 januari 1900 till och med den 11 januari 1901;

civilärenden från och med den 15 januari 1900 till och med den 14 januari 1901;

finansärenden från och och med den 15 januari 1900 till och med den 14 januari 1901;

ecklesiastikärenden från och med den 19 januari 1900 till och med den 11 januari 1901; samt
jordbruksärenden från och med den 31 mars 1900 till och med den 11 januari 1901.

Vid den granskning af dessa protokoll, som i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift blifvit företagen och nu fullbordad, har utskottet

hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 samma grundlag.

2:o.

Sedan utskottet, jemlikt beslut den 26 nästlidne mars, från vederbörande infordrat protokoll och handlingar rörande ett, enligt hvad till utskottets kännedom kommit, inför Kongl. Maj:t föredraget kommandomål, hvare, på föredragning af statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet Gerhard Dyrssen, disciplinstraff blifvit ålagdt stationsbefälhafvaren i Karlskrona konteramiralen Jacob Hägg, hafva med anledning häraf till utskottet öfverlemnats fyra så lydande afskrifter:

a) »*Afskrift i transsumt.*

*Sjöförvarsärenden
 af Kongl. Maj:t i nåder afgjorda under tiden den 1—15 Mars 1901.*

 N:o 126 d. 7 Mars Befälhafvande Amiralen i Karlskrona.

Konter-Amiral J. Hägg åläggas disciplinstraff af 5 dagars arrest utan bevakning, under hvilken tid den arresterade ej må deltaga i tjenstgöring.

Stockholm den 15 Mars 1901.

Gerh. Dyrssen.

M. Hamilton.

Vidimeras

Axel W:son Gyllenkrok,

Adjutant»

varande å denna afskrift angifvet, att protokollets rättighet blifvit be-
 sannad, på sätt i § 15 regeringsformen föreskrifves;

b) »Afskrift.

N:o 126.

Till

Befälhafvande Amiralen i Carlskrona.

På grund af 10 kap. 144 § strafflagen för krigsmagten åläggas konteramiralen och kommandören af Kongl. Svärdsorden 1:a klassen m. m. J. Hägg fem dagars arrest utan bevakning, under hvilken tid den arresterade ej må deltaga i tjenstgöring, för visadt oförstånd i fullgörande af de tjenstepligter som honom jemlikt generalorder N:o 736 den 21 December 1892 åligga; skolande dels straffet taga sin början dagen efter den, då denna skrivelse kommit befälhafvande amiralen tillhanda, dels då straffet blifvit verkställt underdånig anmälan derom göras.

Stockholm den 7 Mars 1901.

på nådigste befallning

Gerh. Dyrssen.

M. Hamilton.

Vidimeras

Axel W:son Gyllenkrok,

Adjutant»

c) »Afskrift.

N:o 736.

Kongl. Maj:t har i nåder befalt:

1:o) att förslag för befordran till kommandörs- och kommandörkaptenegraderna vid Kongl. flottan skall hädanefter afgifvas af en kommission, bestående af:

Chefen för Flottans Stab,
 Chefen för Marinförvaltningen,
 Stationsbefälhafvaren i Carlskrona och
 Stationsbefälhafvaren i Stockholm;

2:o) att sagda kommission skall för ofvannämnda ändamål, på derom i kommandoväg utfärdad kallelse sammanträda i Stockholm i Januari månad årligen, skolande kommissionen inom samma månads utgång till chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet afgifva förslag för befordran:

till kommandör — å 2 kommandörkapten af 1:a grad;

till kommandörkapten af 1:a grad — å 3 kommandörkapten af 2:a grad samt

till kommandörkapten af 2:a grad — å 5 kapten; och

3:o) att för den händelse extra sammanträde af sagda kommission
 pröfvas erforderligt, Kongl. Maj:t vill derom i kommandoväg utfärda order.
 Stockholms Slott den 21 December 1892.

på nådigste befallning

J. Christerson.

O. Lindbom.

Vidimeras

Axel W:son Gyllenkrok,

Adjutant»

d) »Afskrift.

Arbetsordning

vid sammanträde af den enligt nådiga generalordern N:o 736 den 21 de-
 cember 1892 anbefalda kommission, antagen af ledamöterna i denna kom-
 mission den januari 1893.

1. Kommissionen sammanträder å den i kommandoväg föreskrifna
 dagen å timme och ställe, som, om stadgande derom saknas, bestämmes
 af kommissionens främste ledamot, hvilken ock blifver kommissionens ord-
 förande.

2. Sedan sammanträdet öppnats föreslår en hvar af kommissionens
 ledamöter medelst sluten sedel, grad efter grad, de officerare, till antal
 som den nådiga generalordern stadgar, han anser böra vid tillfället å för-
 slaget till befordran uppföras, skolande dervid tur och ålder i tjensten
 iakttagas.

3. Hafva alla kommissionens ledamöter i sina förslag för befordran
 till någon grad varit ense, och antalet till den graden föreslagna sålunda
 öfverensstämmer med det som skall föreslås, blifva de sålunda föreslagna
 å befordringsförslaget uppförda och detsamma i afseende å den graden
 slutbehandladt.

4. Har för befordran till någon grad så icke varit fallet antecknas
 de för befordran till den graden föreslagna efter tur och ålder i tjensten
 på en särskild lista, hvarefter, sedan förslagen för samtliga grader af-
 gifvits, ordföranden anmodar den eller de af kommissionens ledamöter,
 som emot någons eller någras af de å denna lista uppförda befordran
 hafva något att erinra, att sådan erinran framställa.

5. Efter det i följd häraf uppkommen öfverläggning förklarats slutad,
 blifver den ifrågavarande listan hvilande till nästföljande söckendag, och

kan då, på af ledamot framställt yrkande, förklaras ytterligare hvilande till derpå följande söckendag, då slutbehandling senast skall ega rum.

6. Vid slutbehandlingen beträffande sådan grad hvarom icke såsom i punkt 3 sägs, samtliga ledamöter varit ense förhållas på följande sätt:

En hvar af kommissionens ledamöter uppför grad efter grad å sedel som hoprullad aflemnas till ordföranden till föreskrifvet antal, dem af de för befordran till den förevarande graden föreslagna, som han anser böra till befordran föreslås. Den eller de som härvid erhålla minst 3 röster uppföras på befordringsförslaget, skoland den som erhållit fyra röster sättas framför den som erhållit endast tre men eljest tur och ålder i tjensten iakttagas. Den som icke erhållit minst tre röster må icke på förslaget uppföras.

Skulle vid denna omröstning det föreskrifna antalet platser å befordringsförslaget inom någon grad icke blifvit fylldt, företages, medelst Ja och Nej-sedlar, fyllnadsval, med iakttagande af tur och ålder i tjensten, ny omröstning öfver en hvar af dem som för befordran till denna grad icke erhållit minst tre röster. Blifver antalet icke heller vid denna omröstning fylldt göres för förslag till befordran till sådan grad nytt förslag på sätt i punkt 2 bestämmes, men endast å det felande antalet, hvarefter ånyo förhållas såsom i punkterna 3—6 sägs. Röstantal som i senare omröstning erhållits förändrar icke ordningen bland dem som redan på befordringsförslaget blifvit upptagne.

7. Sedan befordringsförslaget (Form.) blifvit fylldt till öfverensstämmelse med hvad den nådiga generalordern föreskrifver, undertecknas det samma af kommissionens samtliga ledamöter och öfverlemnas till Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet.

8. Protokoll föres icke vid kommissionens sammanträden och hvad som dervid tilldrager sig skall af kommissionens ledamöter hemlighållas.

9. Af denna arbetsordning, som skall efter ordalydelsen tillämpas så länge icke ändring blifvit beslutad, innehar hvardera af kommissionens ledamöter ett exemplar, hvilket således, vid afgang från embetet, öfverlemnas till efterträdaren.

Rätt afskrifvet intygas

Axel W:son Gyllenkrok,
Adjutant i Kongl. Sjöförsvarsdepartementets
Kommando-Expedition.»

Vidare har, likaledes på derom af utskottet gjord framställning, till utskottet öfverlemnats det yttrande, som i afseende å utnämningar den 31 december 1900 af kommandörer och kommandörkaptenar vid flottan

afgifvits af den på grund af ofvanintagna generalorder den 21 december 1892 tillsatta kommission; varande detta yttrande i hithörande delar af följande lydelse:

»På grund af nådiga generalordern N:o 805 den 17 November 1900 sammanträdde vi undertecknade den 5 dennes kl. 11 f. m., för att i öfverensstämmelse med nådiga generalordern N:o 829 den 26 November 1900 afgifva förslag för befordran:

till kommendör å 2 kommendörkaptenener;

till kommendörkapten af 1. graden å 4 kommendörkaptenener af 2. gr.;

till kommendörkapten af 2. graden å 9 kaptenener;

och hafva vi beslutat föreslå för befordran:

till kommendörkapten af 2. graden:

1. Kaptenen N. E. Andersson
2. d:o Grefve H. R. Hamilton
3. d:o J. W. Lannerstierna
4. d:o H. G. W. Wrangel
5. d:o S. J. T. C. Ankarcrona
6. d:o G. af Klint
7. — — — — —
8. — — — — —
9. — — — — —

Stockholm den 6 December 1900.

F. Hj. Klintberg,
Chef för Flottans Stab.

J. Hägg,
Stationsbefälhafvare i Carlskrona.

Louis Palander,
Chef för Kongl. Marinförvaltningen.

F. W. Lennman,
Stationsbefälhafvare i Stockholm.»

Enär emellertid dessa handlingar icke innehöllo utredning rörande den förbrytelse, för hvilken konteramiralen Hägg blifvit till disciplinstraff dömd, samt ofvanberörda, i transsumerad afskrift till utskottet öfverlemnade protokoll öfver sjöförsvarsärenden, jemfördt med den uti ifrågasvarande kommandomål utgångna skrifvelsen, syntes vara så till vida ofullständigt, som i samma protokoll icke omförmäldes grunden till den ådömda bestraffningen, anhöll utskottet i särskild skrifvelse den 13 innevarande april, att de ytterligare handlingar, som till ärendets fullständigande i omförmälda hänseenden kunde förefinnas, måtte varda till utskottet öfver-

lemnade, eller eljest att nödiga upplysningar i sagda afseenden måtte varda utskottet meddelade.

Med anledning häraf har utskottet fått mottaga en så lydande handling:

» P. M.

Sedan i anledning af konstitutionsutskottets skrifvelse den 27 nästlidne mars blifvit till utskottet öfverlemnade, bland annat, protokoll och handlingar rörande det under samma månad inför Kongl. Maj:t föredragna kommandomål, hvori disciplinstraff ådömts konteramiralen Jacob Hägg, har utskottet i skrifvelse den 13 innevarande månad anhållit, att, enär omförmälda handlingar icke innehölle utredning rörande den förbrytelse, för hvilken konteramiralen Hägg blifvit till sådant straff dömd, samt berörda, i transsumerad afskrift till utskottet öfverlemnade protokoll, jemfördt med den uti ifrågavarande kommandomål utgångna skrifvelsen, syntes vara så till vida ofullständigt, som i samma protokoll icke omförmäldes grunden till den ådömda bestraffningen, de ytterligare handlingar, som till ärendets fullständigande i omförmälda hänseenden kunde förefinnas, måtte varda till utskottet öfverlemnade, eller eljest, att nödiga upplysningar i sagda afseende måtte varda utskottet meddelade.

Med anledning häraf får jag — under tillkännagifvande att några vidare embetshandlingar än de till utskottet redan öfverlemnade icke föreligga — meddela,

att i början af sistlidne februari månad för mig uppgafs, att konteramiralen Hägg skulle samtalsvis hafva omnämnt, att kaptenen greve Harry Hamilton varit föreslagen att befordras till kommandörkapten i det förslag, som i december månad nästlidet år afgifvits af den i generalorder den 21 december 1892 omförmälda kommission, af hvilken konteramiralen Hägg, i egenskap af stationsbefälhafvare vid flottans station i Carlskrona, är ledamot;

att, då beskaffenheten af det uppdrag, som jemlikt generalordern den 21 december 1892 tillkommer nämnda kommission, tydligen förutsätter, att kommissionens ledamöter böra hemlighålla kommissionens förslag, hvilken förutsättning jemväl ligger till grund för bestämmelsen i den mellan kommissionens ledamöter öfverenskomna arbetsordning, att hvad vid kommissionens sammanträden tilldrager sig skall hemlighållas, hvadan yppandet af hvad sålunda bort hemlighållas måste anses ådagalägga oförstånd i fullgörandet af tjenstepligter, jag fann berörda, mig lemnade uppgift vara för konteramiralen Hägg förklenlig och därför ansåg mig böra genom enskildt bref i ämnet lemna honom tillfälle att vederlägga densamma;

att emellertid konteramiralen Hägg till svar på mitt nyssnämnda bref erkänt, att han i samtal med anförvandter till kaptenen greve Hamilton gifvit bekräftelse på uttalade förmodanden, att den sistnämnde varit af kommissionen föreslagen att befordras till kommendörkapten;

att jag, med anledning deraf, i enskildt bref till konteramiralen Hägg framhållit det origtiga i hans omförmälda förhållande;

att konteramiralen Hägg derefter i bref till mig — med vidhållande af sitt förut gjorda erkännande — på sådant sätt uttalat sig i ämnet, att det omöjliggjorde förverkligandet af min förut hysta önskan att låta bero vid hvad dittills i saken åtgjorts; samt

att jag därför och då jag genom hvad konteramiralen Hägg sålunda sjelf erkänt, fann den ifrågavarande förseelsen vara uppenbar och ostridig, fann mig föranlåten att hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan om den genom skrivelse n:o 126 den 7 mars 1901 anbefalda bestraffnings-åtgärden.

Stockholm den 16 april 1901.

Gerh. Dyrssen.»

Utskottet, som jemlikt grundlagens föreskrift till granskning alltså förehaft protokollet angående ifrågavarande kommandomål, har af ofvantagna handlingar — jemte statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 31 december 1900, i hvad detsamma afser utnämningar till kommendörkapten af andra graden vid flottan — i nämnda mål inhemtat, bland annat,

att Kongl. Maj:t i generalorder den 21 december 1892 befalt, att förslag för befordran till kommendörs- och kommendörkaptenensgraderna vid flottan skulle afgifvas af en kommission, hvilken på derom i kommandoväg utfärdad kallelse skulle sammanträda och till chefen för sjöförsvarsdepartementet afgifva sådant förslag, enligt i generalordern närmare angifna bestämmelser;

att denna kommission den 6 december 1900 å förslag för befordran till kommendörkapten af andra graden uppfört, jemte andra, kaptenen greve Harry Hamilton, hvilken emellertid vid de utnämningar, som skedde i statsrådet den 31 december 1900, icke blifvit till kommendörkapten utnämnd;

att chefen för sjöförsvarsdepartementet, då han i februari månad 1901 fått för sig uppgifvet, att konteramiralen Hägg, som den 6 december 1900 var ledamot i berörda kommission, skulle samtalsvis hafva omnämnt,

att kaptenen greve Hamilton af kommissionen föreslagits till kommandörkapten, och då, enligt chefens för sjöförvarsdepartementet mening, beskaffenheten af kommissionens uppdrag tydligen förutsatte, att kommissionens ledamöter skulle hemlighålla kommissionens förslag, hvilken förutsättning jemväl låge till grund för bestämmelsen i kommissionens »arbetsordning» om hemlighållande af hvad som tilldroge sig vid kommissionens sammanträden, samt yppandet af hvad sålunda bort hemlighållas måste anses ådagalägga oförstånd i fullgörandet af tjenstepligter, funnit sig böra genom enskildt bref lemna konteramiralen Hägg tillfälle att vederlägga denna för honom förklenliga uppgift;

att konteramiralen Hägg till svar å nämnda bref erkänt, att han vid ett tillfälle, efter det berörda utnämningar skett, under samtal med anförvandter till kaptenen greve Hamilton gifvit bekräftelse på uttalade förmodanden, att denne varit af kommissionen föreslagen att befordras till kommandörkapten, med anledning hvaraf chefen för sjöförvarsdepartementet i enskildt bref till konteramiralen Hägg framhållit det origtiga i hans omförmälda förhållande;

att då konteramiralen Hägg derefter i bref till chefen för sjöförvarsdepartementet, med vidhållande af sitt erkännande, uttalat sig i ämnet på sådant sätt, att det syntes chefen för sjöförvarsdepartementet omöjliggöra förverkligandet af hans förut hysta önskan att låta bero vid hvad dittills i saken åtgjorts, chefen för sjöförvarsdepartementet fördenskull och då han genom hvad konteramiralen Hägg sjelf erkänt, ansett den ifrågasvarande förseelsen vara uppenbar och ostridig, funnit sig föranlåten att hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan om konteramiralen Häggs bestraffning; samt

att på grund af denna underdåniga hemställan konteramiralen Hägg den 7 mars innevarande år, jemlikt 10 kapitlet 144 § strafflagen för krigsmagten, ålagts fem dagars arrest utan bevakning, under hvilken tid han ej finge deltaga i tjenstgöring, för visadt oförstånd i fullgörande af de tjenstepligter, som honom jemlikt generalorderu den 21 december 1892 åläge.

Af det nu anförda framgår, att det förfarande, som lagts konteramiralen Hägg till last och bestraffats såsom oförstånd i fullgörandet af tjenstepligter vid ett honom anbefaldt uppdrag, skulle hafva bestått deri, att konteramiralen Hägg under ett samtal med anförvandter till kaptenen greve Hamilton yttrat sig så, att deraf gifvits bekräftelse på uttalade förmodanden, att kaptenen greve Hamilton af förutnämnda kommission den

6 december 1900 varit uppförd å förslag till kommandörkapten, churu han sedermera icke blifvit dertill utnämnd.

Vid bedömandet af förevarande kommandomål har utskottet till en början fäst sin uppmärksamhet dervid, att i föreliggande statsrådsprotokoll intet finnes nämnt angående grunden för den konteramiralen Hägg ålagda bestraffningen, äfvensom att konteramiralen Hägg icke lemnats tillfälle att före målets afgörande i *tjensteväg* sig förklara.

I fråga om sjelfva bestraffningsåtgärden har utskottet haft att först pröfva, om konteramiralen Häggs förfarande innebär en förseelse; och bör då beaktas, att generalordern den 21 december 1892 icke innehåller, att det deri gifna uppdraget har annan karakter än den af ett offentligt uppdrag, hvadan af uppdragets beskaffenhet icke kan följa, att kommissionens utlåtande skall hållas hemligt.

Den af chefen för sjöförvarsdepartementet åberopade bestämmelsen om hemlighållandet af hvad som tilldragit sig vid kommissionens sammanträden förekommer i en hvarken med underskrift försedd eller fullständigt dagtecknad eller af någon myndighet till efterrättelse påbjuden handling, som, benämnd arbetsordning, skall hafva upprättats af ledamöterna i kommissionen vid sammanträde i januari 1893. Oafsedt om denna bestämmelse må anses ega förpligtande kraft, kan den i allt fall icke innebära mera, än att kommissionens *öfverläggningar* icke finge yppas. Det *beslut*, som framlägges i utlåtandet, kan deremot icke vara en hemlighet, emedan detta utlåtande på grund af tryckfrihetsförordningens stadgande i 2 § 4:o är en handling, som icke får undanhållas offentligheten.

Konteramiralen Häggs yttrande, hvilket faldes sedan de befordringar, för hvilka kommissionens utlåtande afgafs, blifvit af Kongl. Maj:t afgjorda och beslutet derom officiellt meddelats, yppade icke något annat än det som kommissionens utlåtande innehöll och som således förelåg i en offentlig handling.

I följd häraf kan, enligt utskottets uppfattning, konteramiralen Hägg icke anses skyldig till den förseelse, som lagts honom till last, eller att hafva åsidosatt sin tjenstepligt enligt den åberopade generalordern; och har fördenskull ej heller lagligen bestraffning derför bort honom tilldelas.

Detta förhållande, att bestraffning ålagts för ett förfarande, som icke bort till bestraffning föranleda, är af den betydelse, att utskottet ej kan undgå att finna den Konungens rådgifvare, som tillstyrkt beslutet om konteramiralen Häggs ifrågavarande bestraffning, dervid icke hafva med skicklighet utöfvat sitt embete.

Af nu anförda skäl anser utskottet sin pligt vara att för Riksdagen tillkännagifva,

att utskottet funnit det i protokollet öfver kommandomål den 7 mars 1901 omförmälda ärende angående konteramiralen Jacob Häggs bestraffning vara af beskaffenhet att jemlikt § 107 regeringsformen böra hos Riksdagen anmälas.

Stockholm den 29 april 1901.

På utskottets vägnar:

G. RUDEBECK.

Reservationer vid punkten 1:o:

af herr *Johnsson*, som anført:

(Protokoll öfver sjöförsvarsärenden den 30 november 1900, 5:o.)

»Af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden den 30 november 1900 framgår, att kanslisekreteraren i sjöförsvarsdepartementet, kanslirådet grefve F. Wrangel anført besvär deröfver att — sedan på ansökan tjänstledighet för enskilda angelägenheter beviljats honom från och med den 12 mars 1900 till och med den 12 derpå följande maj, och uti de i marinförvaltningen för klaganden upprättade aflöningsräkningar för nämnde tid uteslutits, jemte de till klagandens kanslisekreteraretjänst hörande tjänstgöringspenningar, jemväl det i gällande stat för sjöförsvarsdepartementet uppförda arfvode, som jemlikt förordnande den 22 december 1892 tillkomme klaganden för handläggning af en del sådana göromål, hvilka i andra statsdepartements expeditioner tillhörde byråchef, samt klaganden anhållit, att ifrågavarande medel måtte utanordnas, till stöd hvarför hufvudsakligen anförts, att någon allmän föreskrift, huru i nu förevarande afseende borde vid annan tjänstledighet än semester förhållas med arfvode, väl icke torde finnas, men att arfvode, der icke annor-

lunda vore föreskrifvet, syntes böra betraktas såsom en aflöningsform, för hvilken bestämmelserna rörande åtnjutande af lön finge i tillämpliga delar gälla — så och efter det vid föredragning i marinförvaltningen af en utaf klaganden ingifven skrift blifvit anfördt: att af den omständighet, att be-
träffande berörda arfvode saknades föreskrift, huruvida det skulle utgå såsom lön eller tjänstgöringspenningar, icke kunde dragas den slutsats, att det borde utgå såsom lön; att hvarken den i statsrådsprotokollet den 7 januari 1878 intagna motivering för arfvodets upptagande i sjöförvarsdepartementets stat eller den af dåvarande chefen för sjöförvarsdepartementet den 22 december 1892 till marinförvaltningen aflättna embetskrifvelse, enligt hvilka arfvodet tillades klaganden, erbjöde någon ledning för ett omdöme i frågan; samt att, då arfvode i staten betecknades såsom ersättning för ett visst bestyr, deraf torde få anses följa, att det icke borde utgå till den, som ej utförde detta bestyr, hvarmed afven öfverensstämde, att arfvodet månatligen uträknats för den gångna månaden i likhet med tjänstgöringspenningar och att det under klagandens ifrågavarande tjänstledighet för enskilda angelägenheter icke uträknats åt honom, har marinförvaltningen, enligt beslut den 31 augusti 1900, funnit klagandens framställning icke föranleda vidare åtgärd.

Öfver besvären har yttrande infordrats af ej mindre marinförvaltningen, som vidhållit sin mening, än ock statskontoret, som anført: 'Enligt den genom nådigt bref den 31 maj 1878 för Eders Kongl. Maj:ts sjöförvarsdepartements kansli- och kommandoexpeditioner fastställda stat, uppbär en af kanslisekreterarne i nämnda departement, utöfver honom i likhet med öfrige kanslisekreterare vid Eders Kongl. Maj:ts kansli tillkommande lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor jemte två ålderstillägg å hvarterdera 500 kronor, jemväl ett arfvode af 1,000 kronor för handläggande af en del sådana göromål, som i andra statsdepartements expeditioner tillhöra byråchef.' I nådiga kungörelsen den 12 juli 1898 angående villkoren för åtnjutande af de nya löneförmånerna för vissa statsdepartementsafdelningar af Eders Kongl. Maj:ts kansli m. m. stadgas, att den, som af sjukdom hindras att sin tjänst förrätta, eger uppbära hela lönen, men att den, som eljest undfår ledighet för helsans vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, kan förpligtas att under ledigheten, utöfver sina tjänstgöringspenningar, afstå så mycket af lönen, som för tjänstens förrättande erfordras eller eljest pröfvas skäligt.'

'Då nu ersättningen för omförmälda byråchefsgöromål i den för sjöförvarsdepartementet fastställda stat icke upptagits såsom en tillökning i den ene kanslisekreterarens lön, utan betecknats såsom ett arfvode och således erhållit karakteren af en sådan godtgörelse, som, der ej annor-

lunda uttryckligen medgifvits, utgår endast för verklig tjänstgöring, får statskontoret hemställa, att besvären måtte lemnas utan afseende.'

Vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t yttrade departementschefen statsrådet Dyrssen:

'På sätt såväl klaganden som de myndigheter, hvilka yttrat sig i detta mål, framhållit, har någon föreskrift icke blifvit meddelad, huru med ifrågavarande arfvode bör förhållas under tjänstledighet för den kansli-sekreterare, hvilken det blifvit tilldeladt. Då emellertid med afseende å beskaffenheten af de åligganden, för hvilka detsamma är afsedt att utgöra ersättning, det synes skäligt, att arfvodet — som lärers böra, der ej annorlunda förordnats, bibehållas ofskortadt under tid, då dess innehafvare bestrider expeditionschefsbefattning eller åtnjuter semester eller tjänstledighet för sjukdom — under tjänstledighet, som beviljats af annan anledning än sjukdom, afstås till så stor del, som belöper på tjänstledighetstiden, hemställer jag i underdånighet, det täcktes Kongl. Maj:t ej finna skäl att i marinförvaltningens öfverklagade beslut göra ändring.'

Statsrådet herr von Krusenstjerna yttrade:

'Med afseende å beskaffenheten af de åligganden, för hvilka ifrågavarande arfvode är afsedt att utgöra ersättning, och med stöd af ordalagen i det återopade statsrådsprotokollet den 7 januari 1878, synes mig, beträffande frågan huru med arfvodet skall förhållas vid tjänstledighet, för arfvodet böra gälla enahanda regler som för klagandens öfriga aflöningsförmåner såsom kanslisekreterare. Af dessa skulle han vid en sådan tjänstledighet, som den förevarande, få behålla fem åttendedelar — lönen — der ej särskilda omständigheter föranledde större afdrag. Vid sådant förhållande hemställer jag, att fem åttendedelar utaf den på tjänstledighetstiden belöpande andel af arfvodet måtte till klaganden utanordnas.'

Statsrådet Annerstedt, med hvilken hans excellens herr ministern för utrikesärendena Lagerheim instämde, hemställde på de af statskontoret anförda skäl, att Kongl. Maj:t täcktes lemna de underdåniga besvären utan afseende.

Hans excellens herr statsministern friherre von Otter yttrade:

'Om äfven marinförvaltningen, i brist af uttrycklig föreskrift, huru med ifrågavarande arfvode skall förfaras under tjänstledighet för den kanslisekreterare, hvilken detsamma blifvit tillagdt, icke saknat anledning att under klagandens berörda tjänstledighet innehålla den på tjänstledigheten belöpande andel af arfvodet, anser jag dock med hänsyn till den stadigvarande beskaffenheten af de göromål, för hvilka arfvodet är afsedt att utgöra ersättning, och hvad derom i återopade statsrådsprotokollet den 7 januari 1878 anförts, arfvodet icke böra afstås i annat fall, än då vid

tjenstledighetens beviljande annan person förordnats att uppehålla berörda göromål; och får jag, då sådant förordnande icke blifvit i nu förevarande fall meddeladt, underdånigst hemställa, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder förordna, att den andel af sagda arfvode, som belöper på tiden för klagandens den 3 mars innevarande år beviljade tjenstledighet, skall till klaganden utanordnas.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten behagade i nåder bifalla den af hans excellens herr statsministern gjorda hemställan.

I enlighet med hvad statskontoret anfört är i den af 1878 års Riksdag fastställda stat för Kongl. Maj:ts sjöförsvarsdepartements kansli- och kommandoexpeditioner uppfördt ett arfvode till den ene kanslisekreteraren för handläggning af en del sådana göromål, som i andra statsdepartements-expeditioner tillhöra byråchef, och såsom biträde åt expeditionschefen; och då ersättningen för omförmälda göromål i staten icke upptagits såsom en tillökning i den ene kanslisekreterarens lön, utan betecknats såsom ett arfvode och således erhållit karakteren af en sådan godtgörelse, som, der ej annorlunda uttryckligen medgifvits, utgår endast för verklig tjenstgöring och således ej kan tillgodonjutas vid tjenstledighet för enskilda angelägenheter, har jag ansett, att utskottet ej bort underlåta att bringa detta ärende till Riksdagens kännedom.»

af herr *Johnsson*, som anfört:

(Protokoll öfver ecklesiastikärenden den 29 juni 1900, 3:o).

»Med anledning af domkapitlets i Kalmar underdåniga skrifvelse, deri — med anmälan att, genom biskopen i Kalmar stift m. m. Peder Sjöbrings timade frånfälle, biskopsembetet i nämnda stift blifvit ledigt, — domkapitlet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes utsätta dag för anställande af val till återbesättande af samma embete, hemstälde föredragande departementschefen, att Kongl. Maj:t täcktes förordna, det sådant val skulle i laga ordning förrättas onsdagen den 22 nästkommande augusti, samt tillika föreskrifva, att den blifvande biskopen skall vara skyldig underkasta sig den förändring i afseende å tjenstgöringsskyldighet och löneförmåner, som kan blifva en följd af en möjligen skeende sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift, äfvensom att, derest sådan sammanslagning kommer till stånd, taga sitt säte i Vexjö.

Hans excellens herr statsministern Boström anförde i underdånighet:

Vid fyra olika tillfällen har Eders Kongl. Maj:t genom afgifna propositioner ifrågasatt delning af Hernösands biskopsstift, men frågan har för-

fallit genom motstånd från Riksdagens Andra Kammare. Detta motstånd har dock icke orsakats af något underkännande af de skäl, som föranlett förslaget om nämnda stiftsdelning och hvilka jag därför icke behöfver här anföra, utan deraf, att kammaren ansett, att samtidigt en sammanslagning af två stift till ett borde och kunde ega rum. På senare tiden hafva meningarne gått i rigtningen af en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Att ett sådant stift skulle blifva för stort för att skötas af en biskop har ej blifvit påstådt, men de skäl, som anförts deremot, hafva varit dels obenägenhet att fråntaga församlingar, som bildat ett stift, denna förmån, hvilken dessa dertill förklarar sig önska bibehålla, dels ock skäl, hvilka jag ej kan rubricera annat än som känslöskäl. Utan att bestrida dessa skäls värde, kan jag dock ej annat än finna dem krympa till obetydligheter mot de skäl, såväl kyrkliga som politiska, som tala för Hernösands stifts delning.

Frågan om sammanslagning af Vexjö och Kalmar stift och i sammanhang dermed delning af Hernösands stift har förelegat sist förflutna Riksdag på grund af enskilda motioner om underdånig skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t. Med synnerligt stor majoritet har dervid Andra Kammaren å nyo uttalat sig i motionernas syfte. Första Kammaren har dock äfven med stor majoritet motsatt sig motionerna. Jag vågar dock påstå, att äfven skäl af personlig art gjort sig dervid i så hög grad gällande, att jag anser ett annat beslut vara att förvänta, om ett förslag ifrån Eders Kongl. Maj:t om stiftsregleringen skulle föreligga.

Med afseende å den stora vikt, som delningen af Hernösands stift har, och då genom tillsättande af biskop i Kalmar ett genomförande af detta viktiga önskemål möjligen skulle för en afsevärd tidrymd vederstå, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t ej nu måtte fatta beslut om anställande af biskopsval inom Kalmar stift.

I föredragande departementschefens hemställan instämde hans excellens herr ministern för utrikesärendena Lagerheim samt statsråden Wikblad, Annerstedt, grefve Wachtmeister, Dyrssen, Crusebjörn och Odelberg.

Hvad statsrådets fleste ledamöter sålunda hemställt, behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla.

Då genom förevarande beslut frågan om delning af Hernösands stift gjorts beroende af ifrågasatt sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift, synas fullt giltiga skäl förelegat att med val af biskop i Kalmar stift låta anstå till dess frågan om nämnda stifts sammanslagning blifvit afgjord. Detta förhållande har jag ansett, att utskottet bort för Riksdagen tillkännagifva.»

af herr *Waldenström*, med hvilken herrar *Dahn*, *Johnsson* och *Andersson* förenat sig, och som anfört:

(Protokoll öfver ecklesiastikärenden den 21 september 1900, 11:o, och den 30 november 1900, 15:o.)

Till en ledig förklarad professur i fysik vid universitetet i Lund hade sig anmält, bland andra, extra ordinarie professorn i mekanik och matematisk fysik vid samma universitet *A. V. Bäcklund* samt docenten i fysik, också vid Lunds universitet, *J. R. Rydberg*.

Till sakkunnige att bedöma de sökandes kompetens utsågos professorn vid Köpenhamns universitet *Christiansen*, professorn vid Upsala universitet *Ångström* samt professorn vid kongl. vetenskapsakademien *Hasselberg*. Alla dessa uttalade ampla loford öfver professor *Bäcklunds* synnerligen framstående vetenskapliga förtjenster inom området af de ämnen, som hörde till hans lärostol, men de ansågo lika enhälligt, att han icke var kompetent för den professur, som nu skulle tillsättas.

När ärendet förekom inom den filosofiska fakultetens i Lund matematisk-naturvetenskapliga sektion (den 30 oktober 1899), uttalades ett lifligt beklagande öfver »att universitetet denna gång ej blefve i tillfälle att befordra en af sina nu lefvande mest framstående vetenskapsmän, professor *Bäcklund*», och en af ledamöterna, professor *Bergendal*, yttrade, att »det för visso hade varit önskvärdt, att en sådan anordning i rättan tid varit vidtagen, att professor *Bäcklund* kunnat uppflyttas till ordinarie professor med bibehållande af sina läroämnen». Men alla sektionens medlemmar instämde i de sakkunniges inkompetensförklaring.

Den 16 december 1899 förekom ärendet hos det större akademiska konsistoriet i Lund. Alla dess ledamöter instämde i inkompetensförklaringen, på samma gång som ordföranden säkerligen uttalade allas mening, då han sade, »att e. o. professor *Bäcklund* bland de sökande otvifvelaktigt såsom vetenskapsman intoge främsta rummet».

På förslaget uppsattes af konsistorium docenten *Rydberg* i första rummet.

Öfver de underdåniga besvär, som e. o. professor *Bäcklund* anförde hos Kongl. Maj:t, afgaf det större akademiska konsistoriet i Lund förklaring den 23 maj 1900, hvori bland annat yttrades, »att e. o. professor *Bäcklunds* förtjenster, just därför att de af sakkunnige och af sektionen ansetts ligga utanför det sökta embetets läroområde, icke varit föremål för saklig jemförelse med de öfriga sökandes, så att, om nådigt afseende skulle fästas vid hans besvär, detta med nödvändighet borde medföra ärendets återförvisande till ny behandling ända från början med utseende

af nya sakkunnige för professorsembetets tillsättande med annan ämnesomfattning än sektionen ursprungligen afsett».

Efter detta afgaf universitetskansleren den 16 juni 1900 sitt votum af innehåll, att Kongl. Maj:t ville, med ogillande af besvären, till den sökta professuren i nåder utnämna den af konsistoriet i främsta rummet uppförde och jemväl af universitetets prokansler förordade sökanden, docenten Rydberg.

Ärendet anmäldes inför Konungen den 21 september 1900, dervid statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet tillstyrkte, dels att Kongl. Maj:t måtte utnämna och förordna Bäcklund att vara professor i fysik vid universitetet i Lund, med åliggande för honom att underkasta sig de bestämmelser rörande undervisnings- och examinationsskyldighet, hvilka framdeles månne komma att af Kongl. Maj:t meddelas, dels att Kongl. Maj:t måtte anbefalla kanslern för rikets universitet att, efter vederbörandes hörande, skyndsamt inkomma med förslag ej mindre i nyssnämnda afseende, än äfven å de ämnen, som borde ingå i den af Bäcklund dittills innehafda, men nu ledigblifna e. o. professuren, äfvensom med yttrande, åt hvilken af nämnda professorers innehafvare föreståndareskapet för fysiska institutionen vid universitetet i Lund lämpligen borde uppdragas.

Hvad statsrådet sålunda tillstyrkt, blef Kongl. Maj:ts beslut. Professor Bäcklund blef utnämnd.

Kanslern infordrade nu det större akademiska konsistoriets i Lund yttrande öfver det ärende, hvori Kongl. Maj:t i nåder befalt honom att inkomma med underdånigt förslag. Sedan han mottagit och till Kongl. Maj:t jemte eget yttrande öfverlemnadt detsamma, hemstälde statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet vid föredragning den 30 november 1900, det Kongl. Maj:t tacktes *dels* förordna, bland annat, att den ene af de två professorerna i fysik vid Lunds universitet skulle undervisa och examinera i mekanik och matematisk fysik, den andre att undervisa och examinera i fysikens öfriga delar samt vara föreståndare för den fysiska institutionen äfvensom leda de fysiska laborationerna, *dels* förordna, att den nuvarande innehafvaren af den ordinarie professuren, professor Bäcklund, skulle undervisa och examinera i mekanik och matematisk fysik.

Detta blef äfven Kongl. Maj:ts beslut.

Af denna redogörelse framgår:

att professuren i mekanik och matematisk fysik icke förklarats ledig, emedan den innehades af e. o. professor Bäcklund;

att den ledigförklarade professuren i fysik således omfattade »fysikens öfriga delar»;

att såväl de sakkunnige som den filosofiska fakultetens matematiskt-

naturvetenskapliga sektion och det större akademiska konsistoriet i Lund, trots Bäcklunds af dem alla i synnerligen starka ordalag vitsordade vetenskapliga förtjenster på sitt eget område, likväl enhälligt ansett sig nödsakade att förklara honom inkompetent till *den* professur, som nu var ledig;

att statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet likväl tillstyrkt Konungen att till samma professur utnämna Bäcklund, med förbigående af den af större akademiska konsistoriet på förslagets första rum uppförde samt af såväl prokanslern som kanslern förordade docenten Rydberg;

att chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, som dock icke kunnat jäfva inkompetensförklaringen, tillstyrkt Konungen att förordna, att till Bäcklunds professur skulle höra de ämnen, i hvilka professuren *icke* var förklarad ledig, men i hvilka Bäcklund var en vetenskapsman af utomordentlig förtjenst.

Det torde väl ock vara högst sannolikt, att derest de andra sökandena haft en aning om, att ämnena för den sökta professuren skulle blifva mekanik och matematisk fysik, så hade de aldrig sökt platsen, då de ju måste antagas hafva känt Bäcklunds öfverlägsenhet i dessa ämnen. Men om de det ändå gjort, eller möjligen andra, som nu kände sig inkompetenta, hade anmält sig, så synes af det större akademiska konsistoriets underdåniga förklaring den 23 maj 1900 framgå, att i sådant fall andra sakkunnige blifvit utsedde för att utföra den sakliga jämförelse mellan de sökande, som nu aldrig kom till stånd. Både de sökande och de sakkunnige hafva alltså genom Kongl. Maj:ts åtgärd blifvit gäckade på ett sätt, som näppeligen låter sig rättfärdigas. Svårt lärer väl också blifva att jäfva den anmärkningen, att de sökandes rätt blifvit träd för nära.

Att Kongl. Maj:t har rätt att efter vederbörandes hörande och på deras förslag fördela läroämnena mellan olika professurer, såsom bäst pröfvas, äfvensom att ändra förut bestående fördelning, det bestrides icke. Men att, när en professur, utan att sådan ändring skett, förklarats till ansökan ledig och ansökningar inkommit, tillkallade sakkunnige afgifvit sina vota och konsistorium uppsatt förslag, äfvensom både prokansler och kansler utlåtut sig deröfver — att då utnämna den enhälligt inkompetent förklarade och sedan göra honom faktiskt kompetent genom att ändra ämnesfördelningen, det är ett förfarande af den beskaffenhet, att vi anse, att det bort af utskottet för Riksdagen tillkännagifvas.